



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 64/2018-34

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 14. júna 2018 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa (sudca spravodajca), zo sudkyne Jany Laššákovej a sudcu Sergeja Kohuta o prijatej sťažnosti [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej advokátkou JUDr. Ivetou Rajtákovou, advokátska kancelária, Štúrova 20, Košice, vo veci namietaného porušenia základného práva domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na súde podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Cdo 12/2017 z 31. júla 2017 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED] domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na súde podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Cdo 12/2017 z 31. júla 2017 porušené boli.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Cdo 12/2017 z 31. júla 2017 zrušuje a vec vracia Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky je povinný uhradiť [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] trovy konania spolu v sume 570,06 € (slovom päťstosedemdesiat eur a šesť centov), a to na účet advokátky JUDr. Ivety Rajtákovéj, advokátska kancelária, Štúrova 20, Košice, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Vo zvyšnej časti sťažnosti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 17. októbra 2017 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“) vo veci namietaného porušenia základného práva domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na súde podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „odporca“) sp. zn. 5 Cdo 12/2017 z 31. júla 2017 (ďalej len „napadnuté uznesenie“).

1.1 Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 64/2018-11 z 25. januára 2018 prijal sťažnosť na ďalšie konanie.

2. Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že sťažovateľka podala proti uzneseniu Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 8 CoP 131/2016 z 31. augusta 2016 dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodila z § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“) a z § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Podaním z 21. júna 2017 adresovaným dovolaciemu súdu sťažovateľka poukázala na to, že rozhodnutie najvyššieho súdu (veľkého senátu) sp. zn. 1 VCdo 2/2017 z 19. apríla 2017, podľa ktorého v prípade kumulácie dôvodov prípustnosti dovolania podľa § 420 CSP a § 421 CSP, ktorá je neprípustná, sa dovolací súd pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzí len na posúdenie prípustnosti dovolania z hľadiska § 420 CSP, nie je aplikovateľné v konaniach starostlivosti o maloletých, teda mimosporových.

2.1 Najvyšší súd napadnutým uznesením dovolanie sťažovateľky odmietol. Najvyšší súd v napadnutom uznesení poukázal na rozhodnutie veľkého senátu občianskoprávneho kolégia sp. zn. 1 VCdo 2/2017 z 19. apríla 2017. Dovolací súd skonštatoval, že je rozhodnutím veľkého senátu viazaný a poukázal na § 48 ods. 3 prvú vetu CSP. Vychádzajúc z názoru o svojej viazanosti označeným rozhodnutím veľkého senátu, dovolací súd sa nezaoberal prípustnosťou dovolania sťažovateľky z hľadiska § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Dovolanie odmietol, keďže dospel k záveru, že sťažovateľka nemohla vyvodiť prípustnosť dovolania z § 420 písm. f) CSP, keďže dovolanie je podľa tohto zákonného ustanovenia prípustné len proti rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, pričom sťažovateľkou napadnuté rozhodnutie nie je ani rozhodnutím vo veci samej, ani rozhodnutím, ktorým sa konanie končí.

3. Podľa sťažovateľky postupom najvyššieho súdu, teda nepreskúmaním dovolaním napadnutého rozhodnutia z hľadiska § 421 ods. 1 písm. b) CSP, ktorý vyústil do rozhodnutia o odmietnutí dovolania sťažovateľky, boli porušené sťažovateľkou označené práva.

3.1 Podľa slov sťažovateľky dovolací súd nijakým spôsobom na obsah podania sťažovateľky z 21. júna 2017 nereagoval. Bez ohľadu na skutočnosť, či podanie sťažovateľky z 21. júna 2017 bolo podaním, na ktoré bol povinný dovolací súd prihliadať alebo nie, povinnosťou odvolacieho súdu bolo podľa mienky sťažovateľky predovšetkým vysporiadať sa vo svojom rozhodnutí s otázkou aplikovateľnosti právneho záveru veľkého senátu uvedeného v rozhodnutí z 19. apríla 2017 v konaní o dovolaní podanom v konaní riadiacom sa Civilným mimosporovým poriadkom, osobitne v konaní vo veciach starostlivosti o maloletých.

3.2 Sťažovateľka dôvodí, že z odôvodnenia rozhodnutia veľkého senátu vyplýva nad akúkoľvek pochybnosť, že tento samotný zdôrazňuje, že výklad právnych prepisov a inštitútov musí byť založený predovšetkým na zmysle a účele zákona. Zároveň z odôvodnenia podľa sťažovateľky jednoznačne vyplýva, že veľký senát vo svojom posudzovaní otázky, ktorá bola predmetom konania pred ním, predovšetkým definoval

hľadisko, z ktorého predmetnú otázku posudzuje, a tým je posúdenie dovolania ako inštitútu civilného sporového konania. Všetky ďalšie úvahy a napokon aj právny záver veľkého senátu vychádza z tohto základu, teda, že dovolanie je posudzované ako mimoriadny opravný prostriedok v civilnom sporovom konaní.

3.3 Zo základných princípov jednotlivých procesných kódexov podľa presvedčenia sťažovateľky vyplýva nesporne zásadná rozdielnosť v predmete úpravy, keď Civilný sporový poriadok je predpisom upravujúcim konanie v sporoch vyplývajúcich z ohrozenia alebo porušenia subjektívnych práv, zatiaľ čo Civilný mimosporový poriadok vo svojom čl. 1 zdôrazňuje ochranu verejného záujmu v konaniach riadiacich sa týmto predpisom.

3.4 Z obsahu a účelu Civilného mimosporového poriadku podľa názoru sťažovateľky vyplýva, že účelom civilného mimosporového konania vo veciach starostlivosti o maloleté deti je zabezpečiť verejný záujem, ktorý spočíva v tom, aby postup a rozhodnutie súdu bolo v najlepšom záujme maloletých detí. Toto hľadisko je podľa sťažovateľky nesporne a výslovne povýšené nad požiadavku formálnosti konania a je transpozíciou v časti II jej sťažnosti citovaných ustanovení Dohovoru o právach dieťaťa. Za situácie, keď jednotlivé ustanovenia Civilného mimosporového poriadku osobitne aj v ich vzájomnej súvislosti zdôrazňujú prednosť ochrany najlepšieho záujmu dieťaťa pred akýmikoľvek formálnymi obmedzeniami zakotvenými v Civilnom sporovom poriadku, je uplatnenie reštriktívneho výkladu inštitútu dovolania dovolacím súdom podľa sťažovateľky v priamom rozpore s účelom a zmyslom Civilného mimosporového poriadku, ale aj s rozhodnutím veľkého senátu, na ktorý sa dovolací súd odvoláva, keďže, ako už bolo uvedené, zdôraznenie účelu a zmyslu zákonných ustanovení je základom ďalších úvah veľkého senátu. Ak Civilný mimosporový poriadok umožňuje účastníkovi konania meniť napríklad v odvolacom konaní tak odvolacie dôvody, ako aj rozsah odvolania (na rozdiel od úpravy v Civilnom sporovom poriadku) a dovolaciemu súdu umožňuje nebyť viazaný rozsahom dovolania, potom je výkladom arbitrárnym a porušujúcim základné práva sťažovateľky taký výklad, ktorý umožňuje dovolaciemu súdu nepreskúmať dovolaním napadnuté rozhodnutie v rozsahu uvedenom v dovolaní na základe reštriktívneho výkladu inštitútu dovolania podporeného názorom veľkého senátu týkajúcim sa posúdenia princípov a účelu civilného sporového konania.

3.5 Sťažovateľka svojou sťažnosťou namieta porušenie svojich práv rozhodnutím dovolacieho súdu, ktorý jej dovolanie odmietol bez toho, aby sa zaoberal jeho prípustnosťou z hľadiska § 421 ods. 1 písm. b) CSP a posúdením dôvodov, ktoré vo vzťahu k tomuto aspektu prípustnosti dovolania v dovolaní uviedla.

4. Sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd o jej sťažnosti nálezom takto rozhodol:

„Právo sťažovateľky domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na súde zakotvené v čl. 46 ods. 1 Ústavy SR, na spravodlivé súdne konanie zakotvené v čl. 6. ods. 1 vety prvej Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd bolo uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vo veci sp. zn. 5Cdo/12/2017 zo dňa 31.7.2017 porušené.

Ústavný súd Slovenskej republiky zrušuje uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vo veci sp. zn. 5Cdo/12/2017 zo dňa 31.7.2017 a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Ústavný súd Slovenskej republiky zakazuje Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky pokračovať v porušovaní namietaných práv sťažovateľky.

Odporca je povinný nahradiť sťažovateľke všetky trovy tohto konania.“

II.

Vyjadrenie odporcu

5. Listom č. k. KP 3/2018-11, doručeným ústavnému súdu 1. marca 2018, sa k sťažnosti ako odporcu vyjadril prostredníctvom jeho predsedníčky najvyšší súd.

5.1 Podľa odporcu vyvodením zákazu kumulácie dovolacích dôvodov za uvedenej situácie dochádza nielen k porušeniu princípu, resp. zásady „čo nie je zakázané, je dovolené“, ale aj k porušeniu princípu del'by moci vyplývajúceho z princípu legality a k porušeniu základného práva strany na spravodlivé súdne konanie jeho neprípustným obmedzením. Ak je totiž k dispozícii viacero výkladov verejnoprávnej normy, treba podľa odporcu zvoliť ten, ktorý vôbec nezasahuje, resp. čo najmenej zasahuje do toho-ktorého základného práva či slobody (princíp „*in dubio pro libertate*“). Interpretácia zákona podľa

odporcu nemôže popierať zmysel a účel právnej úpravy a vo svojich dôsledkoch reštriktívne zasahovať do základných práv a slobôd, ktorých rešpektovanie je súčasťou základných princípov právneho štátu (uznesenie ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 142/2015 z 10. marca 2015). Pokiaľ Civilný sporový poriadok dáva strane k dispozícii dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok, potom rozhodovanie o ňom, ako aj posudzovanie splnenia predpokladov a podmienok jeho prípustnosti sa nemôže podľa odporcu ocitnúť mimo ústavný rámec ochrany základných práv. To podľa odporcu znamená, že dovolací súd je povinný interpretovať a aplikovať podmienky prípustnosti tohto opravného prostriedku tak, aby boli dodržané zásady práva na spravodlivý proces, t. j. aby nebolo zhoršované procesné postavenie strany, resp. jej možnosť domáhať sa využitím dovolania účinne ochrany svojho subjektívneho práva.

5.2 Ak teda Civilný sporový poriadok kumuláciu dôvodov prípustnosti dovolania (prípustných dovolacích dôvodov) v dovolaní výslovne nevyklučuje (nezakazuje) a pre vyvodenie takéhoto zákazu neexistujú ani rozumné a presvedčivé argumenty, potom za ústavne konformný výklad tejto otázky treba podľa odporcu považovať taký, ktorý rešpektuje už uvedené princípy, t. j. výklad, podľa ktorého je táto kumulácia prípustná. Absencia výslovného zákazu kumulácie dôvodov prípustnosti dovolania nie je medzerou Civilného sporového poriadku, ale naopak, podľa odporcu je zámerom zákonodarcu, aby i po zmene právnej úpravy prijatím nového procesného kódexu bola naďalej akceptovaná všeobecne uznávaná a nespochybňovaná zásada procesného práva umožňujúca účinnú ochranu subjektívnych práv, t. j. zásada o možnosti uplatňovania tejto ochrany *in eventum*.

5.3 Z týchto dôvodov zastáva najvyšší súd ako odporca názor, že sťažovateľkine označené práva boli napadnutým uznesením najvyššieho súdu porušené.

5.4 Najvyšší súd súhlasil s upustením od ústneho pojednávania pred ústavným súdom.

Replika sťažovateľky

6. Listom doručeným ústavnému súdu 15. marca 2018 zaslala sťažovateľka k vyjadreniu odporcu svoje stanovisko (repliku).

6.1 Podľa sťažovateľky z vyjadrenia najvyššieho súdu vyplýva, že z jeho hľadiska sa predmetná vec javí ešte jednoznačnejšie, keďže najvyšší súd spochybnil konformitu predmetného rozhodnutia veľkého senátu, a to bez ohľadu na to, či ide o rozhodnutie vydané v civilnom sporovom konaní alebo rozhodnutie vydané v civilnom mimosporovom konaní so základným právom na súdnu ochranu a na spravodlivé súdne konanie. Rozhodnutie veľkého senátu je zároveň v sťažovateľkinom prípade jediným prameňom práva, na ktorý sa pri odmietnutí dovolania sťažovateľky najvyšší súd odvoláva.

6.2 Sťažovateľka z dôvodov, ktoré podrobne uviedla vo svojej ústavnej sťažnosti, trvá na tom, že na jej dovolanie podané proti rozhodnutiu vydanému v civilnom mimosporovom konaní nemožno takýto reštriktívny výklad uplatniť tak, ako to urobil najvyšší súd v uznesení napadnutom jej ústavnou sťažnosťou.

6.3 Keďže najvyšší súd vo svojom vyjadrení s argumentmi uvedenými v ústavnej sťažnosti nepolemizuje, ich opodstatnenosť nespochybňuje, ale naopak, zásah do sťažovateľkiných práv vidí nie v neprípustnosti zákazu kumulácie dôvodov prípustnosti dovolania v civilnom mimosporovom konaní, ale v neprípustnosti zákazu kumulácie dôvodov prípustnosti dovolania vo všeobecnosti, čím argumentáciu v prospech sťažovateľky rozširuje do všeobecnej roviny, považuje sťažovateľka za nadbytočné vracieť sa k sťažnostným dôvodom a opakovať ich aj v tomto konaní. Vzhľadom na už uvedené navrhuje sťažovateľka, aby ústavný súd jej sťažnosti vyhovel.

6.4 Sťažovateľka uviedla, že vo veci netrvá na konaní ústneho pojednávania pred ústavným súdom a súhlasí s upustením od neho.

III.

7. Úlohou ústavného súdu vo veci sťažovateľky je posúdiť, či došlo prijatím napadnutého uznesenia najvyššieho súdu k porušeniu označených ústavných práv sťažovateľky, a to najmä vzhľadom na námietku sťažovateľky, podľa ktorej najvyšší súd jej dovolanie odmietol bez toho, aby sa zaoberal jeho prípustnosťou z hľadiska § 421 ods. 1

písm. b) CSP a posúdením dôvodov, ktoré vo vzťahu k tomuto aspektu prípustnosti dovolania v dovolaní uviedla.

7.1 Najvyšší súd napadnutým uznesením dovolanie sťažovateľky odmietol. Najvyšší súd v napadnutom uznesení poukázal na rozhodnutie veľkého senátu občianskoprávneho kolégia sp. zn. 1 VCdo 2/2017 z 19. apríla 2017. Dovolací súd skonštatoval, že je rozhodnutím veľkého senátu viazaný a poukázal na § 48 ods. 3 prvú vetu CSP. Vychádzajúc z názoru o svojej viazanosti označeným rozhodnutím veľkého senátu, dovolací súd sa nezaoberal prípustnosťou dovolania sťažovateľky z hľadiska § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Dovolanie odmietol, keďže dospel k záveru, že sťažovateľka nemohla vyvodiť prípustnosť dovolania z § 420 písm. f) CSP, keďže dovolanie je podľa tohto zákonného ustanovenia prípustné len proti rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, pričom sťažovateľkou napadnuté rozhodnutie nie je ani rozhodnutím vo veci samej, ani rozhodnutím, ktorým sa konanie končí.

8. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

9. Ústavný súd na tomto mieste cituje uznesenie veľkého senátu občianskoprávneho kolégia sp. zn. 1 VCdo 2/2017 z 19. apríla 2017, podľa ktorého:

„46.1. Kumulácia dôvodov prípustnosti dovolania v zmysle § 420 CSP a § 421 CSP je neprípustná.

46.2. Ak sú v dovolaní súbežne uplatnené dôvody prípustnosti podľa oboch uvedených ustanovení, dovolací súd sa pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzí len na posúdenie prípustnosti dovolania z hľadiska § 420 CSP.

46.3. Ak sú v dovolaní uplatnené viaceré vady zmätočnosti uvedené v § 420 písm. a/ až f/ CSP, dovolací súd sa pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzí výlučne na skúmanie

prípustnosti dovolania z hľadiska existencie tej procesnej vady zmätočnosti, ktorá je v tomto ustanovení uvedená na prednejšom mieste.“

10. Ústavný súd na neverejnom zasadnutí pléna 25. apríla 2018 prijal k otázke ústavnosti zákazu kumulácie dovolacích dôvodov judikovanému najvyšším súdom najmä na podklade uznesenia veľkého senátu občianskoprávneho kolégia sp. zn. 1 VCdo 2/2017 z 19. apríla 2017 zjednocujúce stanovisko pléna ústavného súdu pod sp. zn. PLz. ÚS 1/2018 (ďalej len „zjednocujúce stanovisko“) s týmto výrokom:

„Pokiaľ sú v dovolaní súbežne uplatnené dôvody prípustnosti dovolania podľa ustanovenia § 420 Civilného sporového poriadku, ako aj § 421 Civilného sporového poriadku a Najvyšší súd Slovenskej republiky sa pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzí len na posúdenie prípustnosti dovolania z hľadiska § 420 Civilného sporového poriadku, poruší tým právo na prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

Rovnako, pokiaľ sú v dovolaní uplatnené viaceré vady zmätočnosti uvedené v § 420 písm. a) až f) Civilného sporového poriadku a Najvyšší súd Slovenskej republiky sa pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzí výlučne na skúmanie prípustnosti dovolania z hľadiska existencie tej procesnej vady zmätočnosti, ktorá je v tomto ustanovení uvedená na prednejšom mieste, poruší tým právo na prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.“

10.1 Ústavný súd svoje zjednocujúce stanovisko takto odôvodnil:

«16. Zo žiadneho zákonného ustanovenia Civilného sporového poriadku nevyplýva obmedzenie, ktoré by čo i len naznačovalo, že proti rozhodnutiu, proti ktorému je prípustné dovolanie z dôvodu podľa § 420 CSP, ako aj podľa § 421 CSP by uplatnenie niektorého dôvodu prípustnosti dovolania vylučovalo alebo podmieňovalo možnosť uplatniť aj iný dovolací dôvod. Možno konštatovať, že § 420 CSP zakladá samostatne prípustnosť dovolania a rovnako samostatne zakladá prípustnosť dovolania aj § 421 CSP. Zákon medzi nimi neupravuje žiadnu súvislosť, a to ani podmieňujúcu, ani vylučujúcu. Právna úprava je v tomto smere jasná a jednoznačná. Neexistuje preto dôvod, prečo by mal súd pri rozhodovaní postupovať podľa čl. 4 ods. 2 CSP. Napokon, zmyslom tohto ustanovenia je určiť taký postup, aby súd nemusel stranu pri rozhodovaní odmietnuť (zákaz odmietnutia

spravodlivosti) a v prípade pochybností rozhodnúť pozitívne. Aplikáciou tohto ustanovenia spôsobom, ako to vykonal veľký senát, by došlo k presne opačnému efektu.

17. Je ústavne (ale i zákonne, pozn.) neakceptovateľný taký postup, ktorým by bol dovolateľ nútený vybrať si len jeden z dôvodov prípustnosti dovolania napriek reálnej existencii viacerých dôvodov prípustnosti dovolania. Týmto postupom by bola de facto rozhodovacia činnosť súdu delegovaná na dovolateľa, resp. advokáta, čo je neprípustné. Právne posúdenie prípustnosti opravného prostriedku a aplikácia práva na konkrétny prípad je úlohou (dovolacieho) súdu.

18. Z právnej úpravy Civilného sporového poriadku, ktorá neukladá dovolateľovi povinnosť podať dovolanie len z jedného dôvodu prípustnosti, možno vyvodiť záver, že dovolateľ môže podať dovolanie kumulatívne z oboch dôvodov prípustnosti (§ 420 a § 421 CSP). Absenciu zakotvenia zákazu kumulácie dôvodov prípustnosti dovolania v právnej úprave hodnotí ústavný súd ako zámer zákonodarcu, ktorý je možné zmeniť iba (opäť) zákonom, a nie názorom *de lege ferenda*.

19. Ústavný súd v tejto súvislosti poukazuje na čl. 2 ods. 3 ústavy, podľa ktorého každý môže konať, čo nie je zákonom zakázané, a nikoho nemožno nútiť, aby konal niečo, čo zákon neukladá.

V zmysle čl. 3 ods. 2 CSP výklad tohto zákona nesmie protirečiť tomu, čo je v jeho slovách a vetách jasné a nepochybné.

Ak veľký senát zužuje viaceré uplatnené dôvody prípustnosti dovolania len na jeden z nich, a to ten, ktorý je v zákone uvedený na prednejšom mieste, jeho výklad protirečí nielen jasnému textu zákona, ale súčasne aj základnému princípu, na ktorom Civilný sporový poriadok spočíva (čl. 3 ods. 2 CSP).

20. Prílišný formalizmus pri posudzovaní úkonov účastníkov občianskeho súdneho konania a nadmerný tlak na dopĺňanie takých náležitostí do procesných úkonov účastníkov, ktoré nemajú oporu v zákone, ktoré idú nad rámec zákona alebo nemajú základný význam pre ochranu zákonnosti, nie sú v súlade s ústavnými princípmi spravodlivého procesu (nález ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 1/02).

21. Ústavný súd považuje zmenenú koncepciu dovolania spočívajúcu v sprísnení podmienok upravujúcich odôvodnenie dovolania (§ 431 až § 433 CSP), v obmedzení dovolania z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci len na prípady zásadného

právneho významu (§ 421 ods. 1 CSP), v spísaní dovolania kvalifikovanou osobou (§ 429 ods. 1 CSP), vo zvýšení limitu pre prípustnosť dovolania z trojnásobku na desaťnásobok minimálnej mzdy [§ 422 ods. 1 písm. a) CSP] za – pre tento čas – dostatočnú záruku pred zneužitím dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku.

22. Prvoradou podmienkou dostupnosti práva na súdnu ochranu je také správanie súdu, pri ktorom sa zdrží akejkolvek svojej činnosti, ktorou by oprávnenej osobe bez právneho dôvodu sťažoval, či dokonca maril možnosť konať pred súdom, v medziach platného právneho poriadku uplatňovať svoje hmotné aj procesné práva. (Drgonec, J., Ústava Slovenskej republiky. Bratislava : C.H. Beck, 2015, s. 855).

„Právo na prístup k súdu je nevyhnutnou, imanentnou súčasťou práva na spravodlivý proces.“ (nález ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 875/2016 z 28. februára 2017).

„*Bolo by nemysliteľné, aby článok 6 ods. 1 dohovoru detailne popisoval procesné záruky poskytované stranám prebiehajúceho sporu a aby primárne nechránil to, čo samo osebe umožňuje mať prospech práve z týchto záruk, teda prístup k súdu. Zásady spravodlivosti, verejnosti a rýchlosti súdneho konania totiž nemajú žiadnu hodnotu, ak žiadne konanie neprebíha. Ak zhrnieme tieto vyslovené úvahy, dospejeme k záveru, že právo na prístup k súdu tvorí esenciálny prvok práva na spravodlivý proces.*“ (rozsudok ESLP vo veci Golder proti Spojenému kráľovstvu z 21. 2. 1975, sťažnosť č. 4451/70, body 35 – 36).

Existenciu práva na prístup k súdu akceptuje aj právna doktrína, ktorá uvádza, že ak hlavným zmyslom a účelom čl. 6 ods. 1 dohovoru je dosiahnutie spravodlivého procesu, potom by bolo priamo v rozpore s tým zabránenie vôbec vzniku súdneho procesu. Zamedzením prístupu k súdu by sa vlastne nemohol naplniť ani hlavný zmysel (účel) práva na spravodlivý súdny proces, ktorým je súdna ochrana práva. V tomto zmysle potom právo na spravodlivý proces obsahuje dve integrálne súčasti, ktoré sú vzájomne späté a podmienené, a to právo na prístup k súdu a právo na spravodlivé súdne konanie (Svák, J. Ochrana ľudských práv v troch zväzkoch. II. zväzok. Bratislava: EUROKÓDEX, s. r. o., Paneurópska vysoká škola, 2011, s. 10).

„*Právo na prístup k súdu môže podliehať rôznym procesnoprávnym obmedzeniam a formalitám, avšak iba pri zachovaní jeho podstaty a pri rešpektovaní primeranosti obmedzenia, aby nedošlo k odopretiu práva na prístup k súdu do takej miery, že by bol*

narušený jeho účel. Okrem uvedených kritérií je nevyhnutné, aby konkrétne obmedzenie sledovalo legitímny cieľ, t. j. aby nebolo svojvoľné“ (rozsudok ESLP vo veci Ashigdane proti Spojenému kráľovstvu z 28. 5. 1985, sťažnosť č. 8225/78, bod 58).

23. Ak veľký senát generálne vylúčil súbežné uplatnenie dôvodov prípustnosti dovolania a pre takéto vylúčenie neexistujú rozumné a presvedčivé argumenty, odňal tým právo dovolateľovi na prístup k súdu a porušil zásadu zákazu *denegatio iustitiae*.»

11. Prijaté zjednocujúce stanovisko ústavného súdu je plne aplikovateľné aj v prerokovávanej veci sťažovateľky a ústavný súd naň v plnom rozsahu poukazuje.

11.1 Z tohto dôvodu ústavný súd uzatvára, že pokiaľ sťažovateľka v podanom dovolaní uplatnila súbežne dôvody prípustnosti dovolania podľa § 420 ods. 1 písm. f) CSP, ako aj podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP a najvyšší súd sa v napadnutom uznesení pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzil len na posúdenie prípustnosti dovolania z hľadiska § 420 ods. 1 písm. f) CSP, porušil tým základné právo sťažovateľky domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na súde podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

11.2 Na dôvažok ústavný súd dopĺňa, že sám najvyšší súd svoje stanovisko vyjadrené v uznesení veľkého senátu občianskoprávneho kolégia sp. zn. 1 VCdo 2/2017 z 19. apríla 2017 k dnešnému dňu revidoval a v uznesení veľkého senátu najvyššieho súdu sp. zn. 1 VCdo 1/2018 z 21. marca 2018 uviedol: „*Po prejednaní veci z hľadiska predloženej právnej otázky a s prihliadnutím k vyžiadaným stanoviskám dospel veľký senát k odlišnému právnemu názoru, než aký bol vyslovený v rozhodnutí 1 VCdo 2/2017, a to k názoru, že kumulácia dovolacích dôvodov podľa § 420 C. s. p. a § 421 C. s. p. prípustná je.*“

12. Keďže napadnutým uznesením najvyššieho súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd toto uznesenie zrušil [čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 56 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon

o ústavnom súde“) a vrátil mu vec na ďalšie konanie [čl. 127 ods. 2 v spojení s § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde; bod 2 výroku tohto nálezu].

13. V ďalšom konaní bude najvyšší súd viazaný vysloveným právnym názorom ústavného súdu (§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde). Z toho dôvodu bolo nadbytočné zo strany ústavného súdu výrokom zakázať najvyššiemu súdu pokračovať v porušovaní ústavných práv sťažovateľky tak, ako to táto v petite sťažnosti žiadala. Tomuto sťažnostnému návrhu sťažovateľky preto ústavný súd nevyhovел (bod 4 výroku tohto nálezu).

IV.

Trovy konania

14. Ústavný súd napokon rozhodol podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde aj o úhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v súvislosti s jej právnym zastupovaním advokátkou JUDr. Ivetou Rajtákovou (ďalej len „advokátka“) v konaní pred ústavným súdom (bod 3 výroku tohto nálezu).

14.1 Ústavný súd konštatuje, že predmet sporu pred ústavným súdom nie je možné oceniť peniazmi. Ústavný súd vo veci sťažovateľky viedol jedno konanie na základe jednej sťažnosti podanej sťažovateľkou, a preto pri priznaní úhrady trov právneho zastúpenia vychádzal z § 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“).

14.2 Ústavný súd priznal sťažovateľke úhradu trov právneho zastúpenia za 2 úkony právnej služby v roku 2017 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti) a za 1 úkon právnej služby v roku 2018 (podanie repliky).

14.3 Podľa Štatistického úradu Slovenskej republiky bola v 1. polroku roka 2016 (§ 1 ods. 3 vyhlášky) priemerná mesačná mzda v hospodárstve Slovenskej republiky vo výške 884 eur (z toho jedna šestina v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky sa rovná sume 147,33 eur a jedna stotina v zmysle § 16 ods. 3 vyhlášky sa rovná sume 8,84 eur). Podľa Štatistického

úradu Slovenskej republiky bola v 1. polroku roka 2017 (§ 1 ods. 3 vyhlášky) priemerná mesačná mzda v hospodárstve Slovenskej republiky vo výške 921 eur (z toho jedna šestina v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky sa rovná sume 153,50 eur a jedna stotina v zmysle § 16 ods. 3 vyhlášky sa rovná sume 9,21eur).

14.4 Ústavný súd priznal úhradu trov právneho zastúpenia sťažovateľky za 2 úkony právnej služby v roku 2017 v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky spolu v sume 294,66 eur (2 úkony v sume po 147,33 eur). Ústavný súd k tomu priznal dva režijné paušály v zmysle § 16 ods. 3 vyhlášky spolu v sume 17,68 eur (2 × 8,84 eur). Ústavný súd ďalej priznal úhradu trov právneho zastúpenia sťažovateľky za 1 úkon právnej služby v roku 2018 v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky v sume 153,50 eur. Ústavný súd k tomu priznal jeden režijný paušál v zmysle § 16 ods. 3 vyhlášky spolu v sume 9,21 eur. Podľa zoznamu daňových subjektov registrovaných pre daň z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“) vedeného Finančným riaditeľstvom Slovenskej republiky je advokátka sťažovateľky daňovým subjektom registrovaným pre DPH (IČ DPH [REDACTED]). Ústavný súd priznal sťažovateľke úhradu trov právneho zastúpenia spolu v sume 570,06 eur (475,05 eur + 20 % DPH).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 14. júna 2018